

Hogoi-ta hamaseieko Martxoaren 24an hil da Aita Xavier nihungo mendia baino goragoko Jainko-bilari kartsua. Hamar urthe Lazkanotik Belokerat fraide geihenekin itzulia zela. Arrunt fin-findua eta saindutua zen: besoetarainoko mahain luxe batean ari zen xutik zirri-zirri lanean, esku batean luma eta bertzean kurutzeño bat noiz-nahi musukatzen zuena.

Iduriz, eztu gauza handirik egin, eztu hasi lanetarik deus bururatu... Othoizlarien eskual-bidean, eginek bezenbat balio badukete, goiko argian, ezinek...

Hilda fraide anaieri osoki emana. Fraiden bidean, batek ezin egina, bertzek dute, Jainkoaren orenean, eginen.

Azken hitz bat.

Errekatik airatua da orai Aita Mazondoren gogoa... Haren minen eta ezinen fruitu agertu dire urte hautan hogoi-ta hamar bat liburu edo liburuxka eta larogoi kantu berri chunka zabaldu direnak...

Amestuaren aldian gauza guti, mende berri hunen beharren aldean gutiago.

Apezak, serorak eta bertzeak, nahi-t-ez erdaldun-arazle ala eskualdun-arazle dire beren urhats eta erakaspenetan. Heien laguntzeko ordu da.

Azken OTHOIZLARI-n Garaziko eskuara du Baionako apezpikuak eta Zañadoko erretorak Donamartikoa, Tisserant kardinaleak Donibane Ziburukoa, bertze jaun haundi batzuek Baigorrikoa, Aiherrakoa, Eihalarrekoa, Aita Sainduak berritz Senperekoa.

Joanden ilabetean Afrikarat ereman duen itsas-untzian bururatua du Aita Gachitegik bere "Laborantzako liburua: Zer etchaldea!"

SALMOAK ere, dena eskual-aire eta pertsu, aspaldian ontzen ginuen liburua, Apezpikutegirat joana da.

Danga-danga errepikan ari da EZKILA eta zer dio? "ETHOR BEDI ZURE ERRESUMA, ZABAL BEDI ESKUALDUN ARIMA."

P. LAFITTE JAUN KALONJEAK EGIN IHARDESPENA

Adixkide maitea,

Atsegin eta ohore zait Eskualzaindiaren izenean ongiethorri erraitea gure lagun berriari. Orok dakitena: gure biltzar hunek ez du deus ere

bilhatzen eskuararen zaintzea eta goiti sustatzea baizik. Hain xuxen, Belok-eko etxe saindu huntan lan on eta nasaia egiten baita aspaldi danik gure mintzaireraren alde, gogoratu zaiku laguntza baliosa aurki ginezakela Beneditanoen artean: hortako bereko hautatu ditugu Aita Xabier Diharce eskualzain gisa eta Aita Gabriel Lerchundi urgazle gisa. Nola berexiko ginituen, hain maiz elgarri uztarturik agertzen diren bi izen handi? Beneditano maiteak, othoi barkatu, gureganatzen balinbadugu komentuari jaun horiek ekartzen dioten ohoretik zerbait!

Eta utz nezazue egoitza hau nik ere gorets dezadan! Hemen egin ditut zazpi urtez ene aphez-gai eskolak, Larresoroko Semenarioko leku hautan atxeman baitzuen atherbe, Frantziako hargin-beltzek aphez-etxeak ebatsi zituztelarik. Eta hemen ezagutu ditut eskualzale batzu, famatuak: Abbadie jaun superiora, eskuaraz laborantzaren alde hainbertze idatzit duena: Hiriart-Urruty Eskualduna-ren buruzagi pindartsua (Baionatik heldu zitzaikun alemanaren erakasterat); Hiriart musikaria eskual-kantika bilduma bat ager-arazi zuena: hunek asmatu zuen "makolina" erdi-piano, erdi-xirribika soinu-tresna bitxi bat; Pierre Etchepare apheza, Jean Etchepare medikuaren anaia: aphezak biziki gora zaukan medikua; aipatzen zaukularik deitzen zuen: "Monsieur mon frère, le Barrès basque!"; ezagutu ere ginuen Michel Etcheverry ixtorio-zale kartsua. Hetarik biga, Abbadie eta Hiriart, hantxet daude ehortziak, Bihotz Sakratuaren bultu oinetan... Beneditanoen hil-harrieri datxikotela.

Ez da erraiteko baizik, etxea, bere jabe deserrituen haiduru zagolarik ere, eskuarari bethi atxikia egon dela.

Bainan itzul gaiten gure harirat.

Aita Xabier, zu hautatu bazaitu Eskualzaindiak Belok-tarren gutarreteko gizon gisa, ez da dudarik ezagutu dauzkitzula eskubide bereziak.

"Académie française" delakoan bagine, behar nautzuke kondatu tilet-tilet zure bizitze guzia. Eskual herrian elhea motzago omen dugu. Jauna, Donibane-Lohizunen sortu zinen 1920-eko urtarilaren lauean, eskualdun familia zahar batetarik: aphezak ateratu dira lehen ere zuen odoletik, eta ez zena zuentarra Tarben Axular apheztu zuen jaun aphez-pikua? Hamar urtetan ethorri zinen Uztaritzerat, zazpigarrena egin eta joan. 1933-ko urrian aphez-gai gisa sartu zinen, eta zombait urtez ikusi zaitut handitzen asko moldez: olerkaria ere goizik agertu zen zure baitan, eta orhoit naiz nihaurk argitaratu nauzkitzula erdarazko eta eskuarazko lehen bertsuak. Menditarren eta "Aintzina" deitu ilabethekariaren udaberri egunetan ginen orduan...

Baionako Semenarioko handian sartu zinen 1938-an, eta handik hiru urteren buruan Jainkoak deitu zintuen etxe huntarat; hemendik ez zinen

jalgi bietan baizik: behin Lazcano-rat 55 egunentzat, Alemaniarat ez joaiteko; gero Idron-erat soldado, hiru ilabethe iragan baitzinituen, armada dako saldaren jastatzeko doia.

1945-eko ekainaren 10-ean aphez egina zinen, handik bortz urteren buruan ezarri zinduten fraile-gaien nagusi-moldatzaile.

Komentuan sartu zinelarik, zombait eskualzaleri ilhundu zitzaienten behakoa: "Bat gutiago eskuararentzat." Bainan sinheste aphurreko mindulin horiek ez bide zakiten Jainkoari emana irabazitan emana dela, batentzat ehun biltzen direnaz geroz.

Belok-eko buruzagiek badakite nun bizi diren, eta Eskualduneri eskuaraz hobeki onhart-araz dezoketela Jesusen argia. Ez zaituzte baztertu ez olerkitik, ez eskualzalegotik. Zure inguruan chutitu dira langile baliosak, eta zu buru, horra "Ezkila"-ren lan miresgarria ez bakarrik abiatua, bainan han-harat hedatua. Segur, izan bazine ala erakasle, ala bikario, ala erretor, ez zinuen izanen hainbertze erretasun, ez hainbertze laguntza. Bai Jainkoak bide onean ezarri zaitu. Eskerrak Jainkoari!

Bainan ez zira bakarrik izan bertzen sustatzaile eta akulatzailea. Zuhaur ezin geldituzko langilea zira, behin edo bertze osagarri eskasak ohean itzatu zaituelarik, asti hortaz laneko baliatzerainokoan.

Zure obraz balitake hainitz erraiteko: zure arbolak adar zer nahi badu, eta adar bakotchari zombat ez badarizko hosto, lore eta fruitu?

Hitz bat zure olerki edo poesiaz: berdin uste dut ez zirela egundaino olerkitik atheratzen, ez poesiatik athertzen, zure othoitz, prediku eta mahaineko solasak ere zur preziatsu beretik baitira.

Olerkiak badituztu zure-zureak: han dituztu aipatzen hein bat amultsuki zure etxeoak, komentua dagon zerumendia, Eskual herria bere on-gaitzekin, zure doluak edo alegrantziak, Jainkoarekilako zure har-emanak. Zuretzat poesia ez da jauntz eta erauntz ditaken soineko bat: haragia eta hezurra bezain bat egina da zure jitearekin. Hots, zure hatsa, zure bizia.

Bertze olerkiak badituztu, ez zure baitarik sortuak, bainan halere zure baitan haziak, izan ditene zure teatro lirikoa, zure paraliturgiak, zure inobreko kantikak edo salmoak, hetan Izpiritu Sainduari mailegatzen baitiozkatzu zure eskual-mintzoa, zure eskual-bihotza, eta eskual-gogoia.

Bana-bertze uste dut klasikoa deit ditaken zure bertsu-moldea: ausartzia guti, elhasturia gutiago; hitza bethi xuxen, batzutan ozen, bertzetan perekari; bainan aldi oroz Aita Gabriel-en eskual-musikarekin ezin hobeki ezkondua.

"Surréaliste" gaizok laket baitituzte ezin ulertuzko olerkiak, dena ilhunkeria, ahapaldi trukets eta markets, ez dut uste, Aita Xabier, heieki-

lako zitazken. Segur, luma zalhu eta zume duzu, bainan ez zira, beharrik, zure solasen hausterat, bihurtikatzerat, ez kraskatzerat ekarria.

Bihotza ez da lo zure baithan, hurbiltzekorik ere, bainan bethi edukitzen duzu Eskualdunek, eskualdun direno, deraukaten herabe-bein hura.

Olde eta oldar eskasik ez duzu, bainan izariz, ordenik ez nahasteko gisan, ez baituzu nahi oihuek itho dezaten zentzua.

Bertsua arin-arina derabilkazu, bainan behin ere ez hutsa.

Argia ere badariote zure neurtitzek, ez ordean girgileriarik, ez eta itsutzeko dirdira gaixtorik.

Hots, zure Musa zu bezain beneditanoa da: barnakorra, azkarra, kartsua, bihozduna, bainan bethi esku-menean daukazuna, zuzenean eta beraz bakean.

Aita Xabier, eskual-arimak bazituen Eskualzaindian hainitz boz-mota. Zurea ginuen eskas. Emaiten daukuzunaz geroz, eskerrak komentuari, eskerrak zuri, eta bihotz-bihotzetik ongi-ethorri!